

Władysława Hanuszewicz

Model wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i wspierania jego rodziny

Wczesne wspomaganie rozwoju (WWR) to zintegrowane działania profilaktyczne, mające na celu pobudzenie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do czasu podjęcia nauki w szkole. Profilaktyka ta w swoim zakresie obejmuje działania diagnostyczne, terapeutyczne i medyczne, które mają bezpośredni wpływ na stymulowanie funkcji odpowiedzialnych za rozwój psychomotoryczny i komunikację małego dziecka. Obejmują również zorganizowaną pomoc i wsparcie dla rodziców i rodziny dziecka w celu nabycia umiejętności postępowania z nim. Zakłada się, że im wcześniej postawiona będzie diagnoza, zostaną wdrożone działania stymulujące oraz wspomagające rozwój, tym lepsze będą rokowania i tym większa szansa na dobre funkcjonowanie dziecka. Inaczej mówiąc, profesjonalna i wspierająca opieka nad małym dzieckiem (0-3 r.ż.), a następnie wspomagająca jego rozwój edukacja przedszkolna, „to większa samodzielność w zaspokajaniu potrzeb, lepsze efekty kształcenia na wszystkich poziomach edukacji oraz większe szanse odniesienia sukcesu w dorosłym życiu”¹.

Obecnie podstawą objęcia dziecka wsparciem w ramach WWR jest opinia o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju wydana przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej. Proces organizacji WWR reguluje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz. U. z 2017, poz. 1635). Zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju mogą być organizowane w:

- publicznych i niepublicznych: przedszkolach i szkołach podstawowych, w tym specjalnych,
- innych formach wychowania przedszkolnego,
- specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych,
- specjalnych ośrodkach wychowawczych,
- ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych,
- poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach specjalistycznych, w których powołano zespół wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

W skład zespołu ds. wczesnego wspomaganie rozwoju wchodzi:

- pedagog,
- psycholog,
- logopeda,
- oraz, w zależności od potrzeb, inni specjaliści.

Zajęcia w ramach wczesnego wspomaganie organizuje się w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu, przy czym w przypadkach uzasadnionych potrzebami dziecka i jego rodziny miesięczny wymiar godzin może być wyższy niż 8 godzin. Zwiększenie liczby godzin wymaga jednak zgody organu prowadzącego jednostkę oświatową, w której dziecko realizuje zajęcia WWR.

Zgodnie z przygotowywanym od kilku lat nowym, środowiskowym modelem wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i wspierania jego rodziny, zakłada się, że realizacja tego procesu wymagać będzie od osób udzielających wsparcia specyficznej wiedzy, umiejętności oraz postaw społecznych, które pozwolą na podjęcie najwcześniej jak to możliwe, wszelkich działań wspierających, skoncentrowanie ich na rodzinie, oparcie na pracy zespołowej oraz przeprowadzanie ich w naturalnym dla dziecka, włączającym środowisku. Marzena Machałek, Pełnomocnik Rządu do spraw wspierania wychowawczej funkcji szkoły i placówki, edukacji włączającej oraz kształcenia zawodowego, występując podczas wielu konferencji, podkreślała, że nowy model wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka ma być najbardziej optymalnym rozwiązaniem, przy czym projektowane wsparcie nie może ograniczać roli jego rodziny. Podkreślała również, że zapewnienie „wszechstronnego, integralnego rozwoju każdego dziecka jest nadrzędnym celem działań już realizowanych i planowanych na poziomie systemowym”. Zwracała uwagę również na to, że ocena funkcjonalna dziecka ma mieć charakter środowiskowy, że jest procesem i ma być przeprowadzona w odniesieniu do wszystkich dzieci, których rozwój budzi niepokój, a nie tylko tych, które są zagrożone niepełnosprawnością lub mają już potwierdzoną niepełnosprawność.

W czasie szkolenia organizowanego przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie, w którym uczestniczyłam na przełomie lipca i sierpnia 2023 roku, prezentowany był model pracy z rodziną oparty o rutynowe

1. <https://edukacja.wzasięgureki.pl/edukacja-wlaczajaca/nowy-model-wczesnego-wspomaganie-rozwoju-dzieci-i-wsparcia-rodzin/> (dostęp: 26.11.2023)

codzienne czynności, który obejmuje cykliczne, zindywidualizowane spotkania z rodzicami w ich domach. Spotkania te mają służyć nie tylko omawianiu stałych, codziennych aktywności tj. budzenie się, śniadanie, spędzanie czasu wolnego, ale również funkcjonowanie dziecka, obawy związane z jego rozwojem oraz oczekiwania rodziców, co do dalszej pracy z dzieckiem. Podczas takiego spotkania proponuje się również przeprowadzić częściowo ustrukturalizowany kwestionariusz wywiadu z rodzicami, który – poprzez zadawanie szczegółowych pytań dotyczących rutynowych czynności – umożliwi określenie priorytetów rodziny i opracowanie planu interwencji. Tworzona wówczas będzie tzw. *ekomapa*, która zobrazuje sieć oddziaływań na rzecz wsparcia danej rodziny. Ustalone też zostaną cele funkcjonalne dla dziecka i dla rodziny, których autorami będą głównie rodzice. Przewiduje się, że na kolejnym spotkaniu z rodzicami, po upływie ok. 9 tygodni, omawiany będzie stopień realizacji przyjętego planu terapeutycznego oraz ewentualne przyczyny niepowodzeń. Jeśli zajdzie potrzeba, cele zostaną zmodyfikowane bądź też nastąpi ustalenie nowych. Zakłada się, że cykliczne spotkania z rodziną dadzą przestrzeń do nawiązania głębszej relacji, co w efekcie przełoży się na udzielanie im właściwego i efektywnego wsparcia.

Uwagę wszystkich kieruje się na podejście skoncentrowane na rodzinie i przekonanie o jej wiodącej roli w życiu dziecka. Bazą do budowy tego wsparcia jest biopsychospołeczny model niepełnosprawności, który już od kilku lat zmienia nie tylko oświatową rzeczywistość. Istotnym zadaniem instytucji oraz specjalistów pracujących w obszarze nowego modelu ma być takie wspieranie rodziny, które zminimalizuje jej stres i wzmocni kompetencje wychowawcze. Ponadto celem wsparcia ma być wzmacnianie kompetencji stymulujących rozwój dziecka i zapewnienie włączenia rodziny w nurt życia społecznego, przynajmniej w najbliższym środowisku.

W ostatnich kilku latach Ministerstwo Edukacji i Nauki oraz Ośrodki Rozwoju Edukacji podjęły szereg inicjatyw, w tym działania informacyjne

na stronach: <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka>, www.ore.edu.pl.

Organizowane są liczne szkolenia, a także bezpłatne studia podyplomowe, finansowane przez MEiN, mające na celu przygotowanie kadr do realizacji zadań określonych w nowym modelu WWR.

Podsumowując, środowiskowy model wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i wsparcia rodziny w swoim ostatecznym kształcie ma stanowić międzyresortowe, kompleksowe oddziaływania pomocowe skierowane do rodzin oczekujących narodzin lub wychowujących dziecko od urodzenia do rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego, ukierunkowane na rozwijanie więzi rodzinnych, optymalizację rozwoju dziecka oraz zapewnienie włączenia społecznego dziecka i rodziny.

Bibliografia / netografia:

- Model wczesnego wspomaganie rozwoju skoncentrowany na rodzinie i środowisku. Teraźniejszość i przyszłość. Materiały z konferencji, Warszawa: Wyd. ORE, 2022
- Piotrowicz R., Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka – kompleksowe wsparcie terapeutyczne dziecka i rodziny. Diagnoza a program, Warszawa: Wyd. ORE, 2012
- Rafał-Luniewska J. (red), Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka w teorii i praktyce, Warszawa: Wyd. ORE, 2017
- Twardowski A., Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci z niepełnosprawnościami w środowisku rodzinnym, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2022
- <https://www.akademiazamojska.edu.pl/pl/page/2033-wczesne-wspomaganie-rozwoju-dziecka-i-wsparcia-rodziny> [dostęp: 26.11.2023]
- <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/konferencja-model-wczesnego-wspomaganie-rozwoju-wwr-skoncentrowany-na-rodzinie-i-srodowisku--terazniejszosc-i-przyszlosc-z-udzialem-wiceminister-marzeny-machalek> [dostęp: 26.11.2023]
- <https://www.ore.edu.pl/2022/12/konferencja-model-wczesnego-wspomaganie-rozwoju-wwr-skoncentrowany-na-rodzinie-i-srodowisku/> [dostęp: 26.11.2023]

Władysława Hanuszewicz

Nauczyciel konsultant ds. wspomaganie nauczycieli w zakresie pracy z uczniami niepełnosprawnymi i z zaburzeniami rozwoju w Pomorskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, lider edukacji włączającej woj. Pomorskiego (<https://www.ore.edu.pl/2017/11/liderzy-edukacji-wlaczajacej/>).

